

Pröva nu en äldrevårdsförsäkring

SAMHÄLLSFORSKARE ANVÄNDER begreppet "framtidens skugga". Liksom skuggan av trädet gör trädet till en realitet även när vi befinner oss på visst avstånd från det, kommer våra föreställningar om framtiden att påverka hur vi betar oss i dag.

Framtiden finns alltså i samtiden. Hur vi ordnar för hur äldreomsorgen ska fungera 2010, 2015, 2020, har intresse inte bara dessa år. Det styr hur de många som befinner sig i medelåldern agerar nu.

80 procent av svenskarna tror inte att löftena från det politiska systemet om framtidens äldreomsorg kommer att kunna infrias (Sifo 1996). Resultatet är maktlösligt. På inget annat offentligt område är allmänhetens tilltro så låg. Knappast någon annan uppgift är samtidigt mer angelägen för gemensamt ansvarstagande.

Om denna tillitskris förblir utlöser den handlingar. Bland annat får vi se en snabb växt för privata äldrevårdsförsäkringar. Alla de stora försäkringsbolagen har långt gångna planer. De söker samarbete med vårdgivare av olika slag. Kanske kopplas de nya erbjudandena ihop med pensionsförsäkringar.

Det här behöver inte vara fel. Experiment med nya former av samarbete mellan byggföretag, bostadsförvaltare, vårdföretag och försäkringsbolag kan ge spännande impulser och utomordentliga lösningar. Men det finns ett par problem.

– Försäkringstagarna tvingas med dagens regler betala tredubbelt. De har betalt skatt till landsting och kommun. De har också betalt en stor egenavgift till sjukförsäkringen. De betalar en tredje gång till det privata försäkringsbolaget, för att få tjänsten garanterad. Detta är inte rimligt och det urholkar skattemoralen.

– Försäkringsbolagen måste noga pröva sina kunder. De säljer inte utan vidare försäkring till någon som de vet har hög risk att bli en förlustaffär. "Det går inte att köpa brandförsäkring medan huset brinner", som en försäkringschef uttryckte det på en vårdkonferens häromveckan.

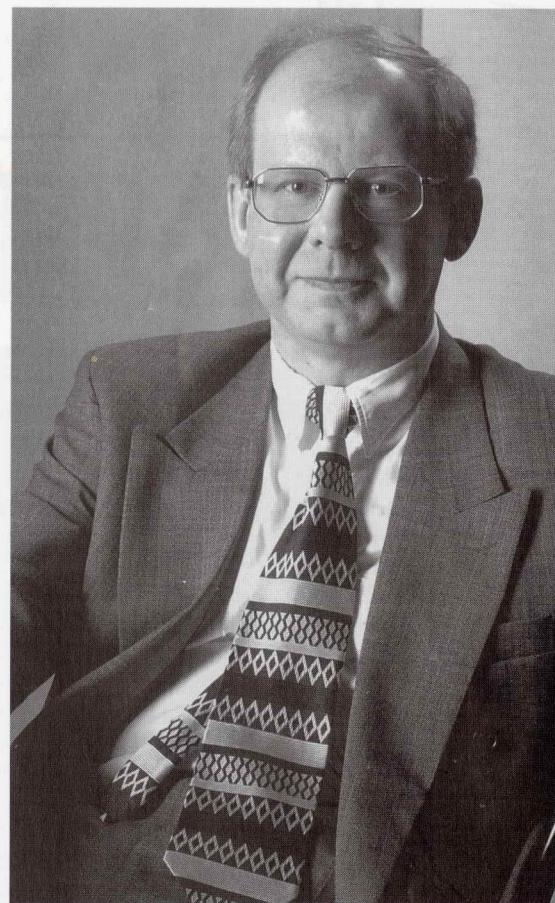
Av dessa två skäl blir urvalet selekterat. En mindre grupp har både pengar och hälsa för att komma ifråga. Men gruppen är stor nog för att bryta sönder de lika möjligheter till trygghet på ålderdomen som vi har strävat efter i Sverige.

Lösningen ligger inte i att förbjuda privata försäkringar. Tilliten måste återupprättas för de gemensamma systemen. Även riksdag och regering måste då förstå att tillitskrisen är djup. Beräkningar för framtiden bekräftar att det kan bli stora finansieringsproblem för äldreomsorgen, men därtill visar medborgarna i dag djup misstro mot politiska löften. Få lugnas av godtyckliga, hastiga utspel, som någon miljard mer till kommunerna. Vem vet vart de pengarna tar vägen? Kanske till kommunala förlustbolag? Och vad ändrar de av utsikterna 20-30 år framåt?

En hållbar lösning på lång sikt måste etableras. Det är inte rimligt att kontantpensionerna blir bättre och bättre för varje ny årskull, men osäkerheten huruvida det finns vård och hemhjälp blir samtidigt större och större.

Dilemmat kan heller inte lösas, mer än marginellt, av högre avgifter. En sjukhemplats kostar omkring 400 000 kronor per år. Det stämmer inte med svensk solidaritetskänsla att de som haft otur att drabbas av t ex Alzheimers själva ska tvingas betala uppåt fulla egenkostnaden för vården. Inför man den ordningen, som en sjättedel av landets kommuner faktiskt har gjort enligt Socialstyrelsen, slår den hårt mot människors sparvilja och skadar samhällsekonomin. Så har det gått i USA.

Alltså behövs det någon form av allmän försäkring. Alla ska vara med och dela riskerna (också pensionärerna bör ingå bland avgiftsbetalarna). Alla kan lita på att pengarna verkligen går till vård och omsorg. Förmodligen skulle det räcka långt med att hälften av egenavgiften till sjukförsäkringen avdelades för en sådan äldrevårdsförsäkring; det skulle ge tre procent från och med 1998. Sjukförsäkringen går nu med gigantiska överskott.

Dagens Nyheters chefredaktör skriver om "Äldrevårdsförsäkring".

Inom ramen för en sådan grundförsäkring för alla kunde vi utan bekymmer välkomna privata tjänsteföretag och stor valfrihet. Där kunde ingå subvention till hjälp i hemmet; andelen över 80 år som får kommunal hemhjälp har i Stockholm fallit från 45 till 19 procent de senaste två årtiondena. Ett stort behov av hjälp kan förenas med möjligheter för nya seriösa hemtjänstföretag och fler meningsfulla arbetstillfällen. Även för sjukhem skulle en ny mångfald, med spännande experiment i god vård och trivsamt boende, kunna växa fram.

Tanken på en äldrevårdsförsäkring har under tre års tid drivits av Dagens Nyheter, men har de senaste månaderna fått stöd från Socialstyrelsen, SNS sjukvårdsprojekt och den statliga sjukvårdsutredningen HSU 2000. Regeringen borde nu titta närmare på hur den kan utformas. Tilliten för framtiden kräver mer än någon extramiljard till kommunerna. ■

Hans Bergström
chefredaktör
Dagens Nyheter